

מציאות נזילה: ממזכר אי ההבנות עם איראן ועד לחיבוקים עם ארדואן וא-שרע

written by מאיר בן שבת | 09.07.2026

הדי התקיפות האמריקניות על גשרי הרכבת מטהרן למשהד ליוו את ארונו של עלי חמינאי בתחנותיו האחרונות. התגובה האיראנית, הפעם נגד ירדן, ציינה החרפה נוספת במתיחות הביטחונית האזורית. "שבוע האבל הלאומי", שנדחה בגלל המלחמה, הגיע לסימומו בשעה שהיא אולי קמה ומתעוררת.

קשה לחזות לאן יתפתחו הדברים. כמו בטהרן, גם בושינגטון לא מעוניינים לחדש את המלחמה. שני הצדדים מודעים לכך, ומותחים את החבל בתקווה שלא ייקרע. "מצרי הורמוז ייפתחו רק לפי הסדרים איראניים. אם וושינגטון תתקוף, היא תיפגע בחזרה", הבטיח יושב ראש המג'לס האיראני, מוחמד באקר קאליבאף.

ההסלמה המילולית כבר אינה סימן בפני עצמה, אך היא משקפת את האווירה הכללית. התמרונים המפותלים שנקטו נציגי המשטר בטהרן לאחר המחווה שנתנו האמריקנים בהתחייבותם לאפשר מסע הלוויה שקט העלו את חמתו של דונלד טראמפ.

אבל לא רק הם. אמירותיו של הנשיא, שאם היה בידי האיראנים נשק גרעיני הם היו משתמשים בו, משקפות הפנמה של האיום האמיתי מהמשטר. האיומים המפורשים כלפי הנשיא, כרזת הענק עם הכיתוב "נהרוג את טראמפ" ואמצעי האבטחה החריגים ששיקפו את חומרת האיום הוסיפו לעימות האסטרטגי ממד של מאבק אישי, חריף ורווי יצרים. הם גם הבהירו לו שהסיפור עם איראן רחוק מסיום. גם אם טראמפ ממשיך להעדיף הסכם רע על פני "מלחמה טובה", ההעדפה הזו כבר אינה מובהקת כבעבר.

על כל פנים, רף הפעולות הקינטיות והתגובות להן צומח במהירות [?] לא רק בעוצמה, אלא גם בהיקף ובמרחב.

בינתיים זו הסלמה מבוקרת: שני הצדדים בוחרים בקפידה את המטרות. המתווכים מקטאר ופקיסטאן מזיעים לא רק מהמאמץ לייצר נוסחאות פשרה, אלא גם מהניסיון לשווק לתקשורת רושם של פעלתנות מדינית ו"יוזמות שבדרך", בניסיון לשנות את האווירה ועל הדרך לזכות בעוד כמה נקודות.

מבחינתו של טראמפ, לפחות לפי הכרזתו בשולי פסגת נאט"ו, הסכם הפסקת האש עם איראן הסתיים. תדרוכים שיצאו מהבית הלבן לאחר מכן ריכזו את המסר. נוספו בהם המילים: "לפחות באופן זמני". גם האיראנים שמו לב. חושיו העסקיים של הנשיא האמריקני מזהירים אותו מפני מחיריה של התקפלות. הוא יודע שכניעה לתכתיב האיראני בעניין מצרי הורמוז לא תסיים את המשבר, ורק תגביר את תיאבוננו של המשטר הקיצוני.

אם זה מה שמתרחש סביב מזכר ההבנות הזמני, אפשר רק לדמיין איך יראה המשא ומתן בסוגיות הגרעין. אם האיראנים סבורים שכעת הם יכולים לנצל את חששותיו של טראמפ מפני בחירות האמצע, אפשר להעריך כיצד יתנהגו ככל שנתקרב למועדן. כשהוא מצב הדברים, במקום להיכנע בעניין המצרים, נשיא ארה"ב טראמפ יכול להשתמש בו כדי לשפר את מצבו לקראת דיוני הגרעין. שבירת ההתנגדות האיראנית בסוגיה תאזנת על נחישותו גם בנושאים עתידיים.

הצלחה כזו תסייע לו גם באתגר הפוליטי לקראת נובמבר. יש לקוות שזהו הכיוון שמרמזים אליו התדרוכים מושינגטון בנוגע להיערכות לתרחיש של לחימה מוגבלת.

מה עם ישראל?

התנהלותה של איראן מצביעה על רצונה לשלוט בגובה הלהבות. העלאת רף התגובה נעשתה באופן מדוד, ובהלימה להסלמה האמריקנית. האיראנים בחרו לתקוף מדינות שמסייעות לצבא ארה"ב, שלא יגיבו בעצמן על התקיפה, ושיפעילו לחץ על האמריקנים להגיע לפשרה. ישראל לא עונה להגדרות הללו. אין זה אומר שכך יהיה גם בהמשך. הנחת העבודה שצריכה להדריך את כל המערכות היא שבמוקדם או במאוחר ישראל תהיה חלק מהלחימה. נכון לחזק את הברגים ולשפר את המוכנות בהגנה וגם בהתקפה.

המוצא הנכון

לא הייתה זו הצהרתו הראשונה של שר הביטחון ישראל כ"ץ על כך שישראל לא תיסוג מדרום לבנון כל עוד נשקף איום ליישובי הצפון. לפני שבועיים בדיוק בכנס "מוני-אקספו" הוא אמר דברים דומים.

מה שהתחדש בהצהרתו אתמול הוא דווקא הרקע ² התבטאותו של הנשיא טראמפ בנוכחות נשיא סוריה אחמד א-שרע שהוא "חושב שישראל תיסוג מלבנון". בשעה שנאמרו הדברים הצהיר מזכ"ל חיזבאללה, השייח' נעים קאסם, על מחויבות ארגונו לעמדות שאיראן הציגה במשא ומתן, והבהיר כי אין פתרון לבעיות בלבנון בלי נסיגה ישראלית.

בנסיבות אלה, שתיקה ישראלית לדברי טראמפ כמוה כהסכמה. מנגד, תגובה מצד ראש הממשלה בנימין נתניהו הייתה עלולה להיתפס כהתנצחות עם הנשיא. דרך הביניים שנבחרה, תגובה של שר הביטחון, היא המוצא הנכון.

ישראל לא חייבת לרקוד לצלילי המוזיקה החדשה שמתנגנת ביחסי טראמפ עם הג'יהאדיסט מדמשק. גם ההסכם שלה עם הממשל הלבנוני לא יכול לספק לה ערבויות של ממש, מה עוד שאיראן וחיזבאללה מנופפים במזכר ההבנות כמסמך בעל תוקף חזק יותר בעניין המצב בלבנון. הסתירות בין המסמכים הן תוצר של ריצה מהירה לפתרונות מדיניים, תוך תפירה גסה ולא מהוקצעת של המרכיבים השונים.

מבחינת וושינגטון, בעיית לבנון היא סעיף בתוך רשימה ארוכה של אתגרים שהממשל צריך לעסוק בהם, אך בשבילנו זהו אתגר קיומי. זהו ההבדל, והוא לא קטן.

היד שמנענת את העריסה

"לטורקיה אין מדיניות תוקפנית כלפי ישראל. הדבר האחרון שהם חושבים עליו הוא חזרת האימפריה העות'מאנית" [2] כך אמר טום ברק, שליחו המיוחד של טראמפ למזרח התיכון, בריאיון בדצמבר 2025.

בלשון המעטה, התבטאויותיהם של רג'פ טאיפ ארדואן ואנשיו, והמהלכים שנקטו מאז, לא סיפקו תימוכין להערכה הזו. המציאות בשטח והמדיניות הרשמית של אנקרה מציגות תמונה הפוכה ומתוחה בהרבה. העדות החזקה ביותר בעניין הגיעה מפיו של הנשיא טראמפ עצמו, שאמר השבוע: "הוא (ארדואן [2] מב"ש) היה יכול להיכנס למלחמה כי הוא לא אוהב את ישראל במיוחד, והוא לא אוהב את ביבי במיוחד. הוא לא נכנס (למלחמה [2] מב"ש) בגללי".

יש בסיס לדאגותיה של ישראל מהאפשרות של שינוי מאזן הכוחות האווירי באזור. לא אלמן ישראל, ויש מה לעשות גם בקשר לכך. בינתיים צריך לחזק בריתות, להימנע מאובדן נכסים ולהבטיח את מעמדנו ואת חופש הפעולה שלנו במרחב הסורי. א־שרע הוא רק הפרוקסי. היד שמנענת את העריסה נמצאת באנקרה.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 10 ליולי 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.